

6. Tillit til mediene. Falske nyheter og partiske journalister?

Hallvard Moe, Audun Fladmoe, Kjersti Thorbjørnsrud og Ulrik Finstad

Sammendrag Når vi som borgere skal kunne gjøre oss opp en mening og ytre oss om en sak, er det vesentlig hva slags informasjon vi har som grunnlag. Dermed er tilgangen på troverdig informasjon avgjørende for utøvelsen av ytringsfriheten. Men hva skjer når informasjonen vi har tilgang til, oppfattes som skjev og unyansert, hvis et budskaps avsender, intensjon og sannhetsgehalt forblir uklart? Forvitrer tilliten til denne informasjonsinfrastrukturen, så utfordres fundamentet for ytringsfriheten. Derfor må vi spørre hvem som mistror journalister. Og er falske nyheter et problem for ytringsfriheten i Norge? Leseren vil få ny innsikt i hvordan disse utfordringene påvirker vilkårene for ytringsfriheten i Norge i dag.

Nøkkelord informasjonsfrihet | falske nyheter | tillit | survey

Når ytringsfriheten diskuteres, handler det ofte om dem som deltar aktivt og ytrer seg – om *deltakere* i debatten. Da snakker vi mye om de kontroversielle ytringene og hvor grensen skal gå – eller ikke gå – for hva som kan sies. De som diskuterer politikk på nett, er ikke nødvendigvis representative for befolkningen som helhet (se kapittel 4), og det er ofte de høylytte og ytterliggående stemmene som høres: de som skiller seg ut, enten de anses å ødelegge den offentlige debatten eller som stemmer mot strømmen i en offentlighet med takhøyde. Nå skal vi i stedet konsentrere oss om det som kalles *informasjonsfriheten*, ytringsfrihet sett fra borgernes og publikums perspektiv. Da handler det om retten til tilgang til et bredt spekter av informasjon og kunnskap, og et mangfold av ytringer – som borgerne stoler på.

Informasjonsfriheten er både en komponent av, og et nødvendig grunnlag for, ytringsfrihet.¹ Den danner fundamentet for at folk kan søke kunnskap, vur-

1 Se for eksempel NOU 1999: 27, «Ytringsfrihed bør finde Sted.» *Forslag til ny Grunnlov § 100*. (Oslo: Justis- og politidepartementet); Kierulf, *Hva er ytringsfrihet*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2021), 13–14.

dere, mene og delta som borgere i demokratiet på ulike vis.² Det er avgjørende for folks reelle ytringsfrihet, og for opprettholdelsen av en fungerende offentlighet, at uavhengig journalistikk, arenaer for politisk debatt, og i videre forstand rom for ytringer av kulturell art, er tilgjengelig og faktisk brukes av befolkningen.

Informasjonsinfrastrukturen, eller veiene informasjonen tar og plassene der den deles, har endret seg radikalt de siste tiårene. Denne endringen grunner i overgangen til digitale medier, særlig framveksten av de dominerende internettplattformene vi kjenner i dag, med Google og Facebook i spissen. En ny måte å samle og gjøre informasjon tilgjengelig på har gått hånd i hånd med frikoblingen av nyheter og annonser, som har slått beina under finansieringsmodellen til store deler av de etablerte mediehusene. Fra å basere oss på informasjon spredd av nasjonale og redaksjonelt styrte medier som kunne reguleres av norske politikere, er nå globale sosiale medieplattformer etablert som sentrale kanaler for norsk offentlighet – langt utenfor norske myndigheters kontroll. Mulighetene for velgermanipulering gjennom nettmedier og nye Facebook-baserte nyhetsaktører har skapt bekymring.³ Algoritmer og falske nyheter framstilles som en trussel mot norsk demokrati.⁴ Vi har også sett en framvekst av såkalte alternative medier, som Resett, Document.no og Human Rights Service, som særlig er opptatt av innvandringspolitikk.⁵ Resultatet er et hybrid mediesystem⁶ der tidligere skiller mellom aktører og kanaler er mindre tydelige, og der det er mer krevende å sortere de ulike delene fra hverandre. Budskap basert på kritisk argumentasjon utfordres i dette hybride mediesystemet, der ulike former for desinformasjon kan gjøre skillet mellom sant og usant utydelig,⁷ der en algoritmestyrt infrastruktur fører til at ulik informasjon

2 Moe mfl., *Informerte borgere?* (Oslo: Universitetsforlaget, 2019).

3 NRKs *Folkeopplysningen* gjennomførte et forsøk på manipulering i forbindelse med skolevalget i 2019 der falske profiler i sosiale medier inngikk (Carlsen, Helge, «Folkeopplysningen forsøkte å manipulere skolevalg», NRK. 04.09.2019. <https://www.nrk.no/norge/folkeopplysningen-forsokte-a-manipulere-skolevalg-1.14686244>). Facebook-siden Sørlandsnyhetene fikk også mye oppmerksomhet i samme periode (<https://www.facebook.com/sorlandets/>).

4 Se for eksempel Rostad mfl., «Ung og utro», NRK. 30.08.2021. https://www.nrk.no/tromsog-finnmark/xl/slik-kan-falske-nyheter_valgflesk-og-algoritmer-pavirke-oss-1.15612769.

5 Nygaard, «Boundary Work: Intermedia Agenda-Setting between Right-Wing Alternative Media and Professional Journalism.» *Journalism studies* 21, nr. 6 (2020): 766–82.

6 Chadwick, *The Hybrid Media System* (New York: Oxford University Press, 2017). Det finnes flere beslektede begrep som forsøker å gripe kjennetegn ved dagens medier – «sosial mediearkitektur» er et slikt, der det legges vekt på nye former for sosial interaksjon og verdsetting, jf. Haugseth, *Sosiale medier i samfunnet*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2013).

7 Kalsnes, *Falske nyheter: Løgn, desinformasjon og propaganda i den digitale offentligheten*. (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2019); McDermott, «Psychological Underpinnings of Post-Truth in Political Beliefs.» *APSC* 52, nr. 2 (2019): 218–22.

når fram til ulike grupper, og der digital spredning av emosjonelt ladede budskap vinner fram foran andre typer innhold.⁸

To aspekter ved disse endringstendensene er særlig avgjørende for ytringsfrihetens vilkår i dag: For det første representerer bruken av algoritmer i innholdsproduksjon og -distribusjon på nettet en trussel mot informasjonsfriheten. Trusselen representeres ved hittil uante muligheter for personalisering av innhold, med dertil hørende frykt for manipulering, spredning av desinformasjon, dyrking av politisk polarisering og en oppdelt, ugjennomsiktig offentlighet. For det andre utfordres journalistrollen når nyhetssjangeren etterapes av stadig nye aktører, samtidig som de etablerte nyhetsmedienes finansielle posisjon svekkes. Dermed utfordres tilliten til medier, journalistikk og politisk kommunikasjon i vid forstand. I en slik situasjon: Hvordan forholder folk seg til den informasjonen de trenger for å benytte seg av sin ytringsfrihet? Det er spørsmålet vi undersøker i dette kapitlet.

Spørsmålet handler grunnleggende sett om tillit til informasjonsinfrastrukturen i Norge, til aktørene som produserer innholdet, og til innholdet de lager. Derfor starter vi med å se på utviklingen i tillit til mediene generelt før vi zoomer inn på to mer konkrete aspekter ved folks forhold til informasjonen de møter: bekymring for såkalte falske nyheter og oppfatning av journalisters upartiskhet. Til sammen dekker disse to aspektene folks forståelse av pressens rolle og journalisters evne til å formidle upartisk informasjon og opplevelsen av problemet med feilaktig eller falsk informasjon, gjerne forbundet med sosiale medier.

I tråd med bokens grunnleggende utgangspunkt undersøker vi om ulike grupper i samfunnet vurderer informasjonsfriheten på ulikt vis: Er det noen grupper som i større grad enn andre finner at informasjonen i deler av det hybride medie-systemet gir et skjevt og misvisende bilde?

Et hovedfunn fra analysene er at tilliten til mediene på et overordnet nivå har økt de siste årene. Falske nyheter framstår heller ikke som et stort problem for majoriteten. Norske borgere ser generelt sett ut til å ha gode vilkår for å kunne gjøre seg opp en mening og delta i demokratiet – de viser ikke en generell mistro til informasjonsinfrastrukturen eller et synkende nivå av tillit til mediene. Det er oppløftende for ytringsfrihetens vilkår i Norge i dag.

Samtidig er tilliten til mediene lavere enn til andre samfunnsinstitusjoner, og blant de mange som har lav tillit til mediene, finner vi større skepsis til eta-

8 Bucher og Helmond, «Social Media Affordances and Interfaces.» I *The SAGE Handbook of Social Media*, redigert av Burgess mfl., 1164–1180. (London: SAGE Publications, 2016); Hermida, *Tell Everyone* (Doubleday Canada, 2014); Van Dijck, *The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media* (New York: Oxford University Press, 2013).

blerte nyhetsaktørers og journalisters upartiskhet og mer bekymring for falsk og villedende informasjon. Denne skepsisen er heller ikke jevnt fordelt i befolkningen. Den kommer særlig til uttrykk blant personer med lav utdanning, som er høyreorienterte i økonomiske spørsmål, har et negativt syn på innvandring, prioriterer økonomisk vekst foran klima og miljøvern, støtter tradisjonelle verdier og mener at likestillingen har kommet langt nok. Utsiktene til en sementering av denne gruppens mistillit er en hovedutfordring for hvordan ytringsfrihetens infrastruktur fungerer i Norge i dag, fordi vi risikerer at denne gruppen marginaliseres ytterligere og kobler seg fra den samlede offentligheten.

Analysene bygger på befolkningsundersøkelsen som ble gjennomført høsten 2020.⁹ Undersøkelsene har flere spørsmål om tillit til mediene og andre offentlige institusjoner samt oppfatning av journalisters upartiskhet.¹⁰ Undersøkelsen fra 2020 bygger videre på de tidligere undersøkelsene ved å undersøke tilliten til journalister etter hvilket tema de skriver om (innvandring, kjønn, klima og helse), samt flere spørsmål om erfaringer med og oppfatninger av falske nyheter. Dette var det ikke spurt om tidligere.

TILLIT, INFORMASJONSFRIHET OG KRITISK SANNHETSSØKEN

På ett vis kan tillit og kritisk sannhetssøken framstå som motsetninger. Å ha en kritisk og granskende tilnærming til et budskap framheves gjerne som en drivkraft og forutsetning for en åpen og utforskende debatt der det beste argumentet vinner. Slik er høy tillit i seg selv eller alene ikke et godt mål for om vi har en høy grad av informasjonsfrihet: Om et budskap er manipulativt eller feilaktig, er det jo ikke et mål at borgerne skal stole blindt på det.

Her kan det være nyttig å skille mellom tre forskjellige former for tillit og mistillit, som gir en indikasjon på om informasjonsfriheten er truet eller oppleves som truet på ulike vis. For det første finnes det en altomfattende og radikal form for mistillit som gjenspeiler en mistro til ideen om en åpen demokratisk og liberal debatt på et prinsipielt plan. Denne typen mistro eller skeptisisme omtales gjerne som systemisk mistillit og innebærer en avvisning av prinsipper for ytringsfrihet,

9 Se metodeappendikset under overskriften «Befolkningsundersøkelsen og aktive nettdebattanter» for mer informasjon om undersøkelsen.

10 Se også Moe mfl., «Perceptions of Journalistic Bias: Party Preferences, Media Trust and Attitudes Towards Immigration.» I *Boundary Struggles*, redigert av Midtbøen mfl., 109–138. (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2017).

pressefrihet og publiseringsfrihet i seg selv,¹¹ til fordel for ikke-demokratiske løsninger. Historien minner oss stadig på hvor viktig det er å følge med på en slik type mistro. Tidligere studier indikerer at oppslutningen om grunnleggende demokratiske og liberale institusjoner er jevnt høy i Norge sammenlignet med andre land.¹² Prinsippene får altså sterk støtte.

Den andre formen for mistillit handler ikke om mistro til de liberale prinsippene i seg selv, men til hvordan de etterlevs av sentrale samfunnsinstitusjoner i praksis – i denne sammenheng tradisjonelt særlig de etablerte profesjonelle mediene. En slik mistillit kan komme til uttrykk som skepsis til at dominerende aktører lever opp til idealene for en sannhetssøkende og mangfoldig debatt. Noen mener det snarere er slik at visse stemmer og perspektiver framstilles fordelaktig, mens andre ikke slipper til eller karikeres.¹³ Dette handler ikke bare om å vurdere kommersielle aktørers journalistiske arbeid eller forstå skiller mellom reklame og redaksjonelt innhold. Statens rolle er like viktig. Staten begrenser rommet for ytringer gjennom lovgivning. I land som Norge legger også staten til rette for visse ytringer og noen former for informasjon gjennom mediepolitikken, som for eksempel gir midler til noen typer aviser og til TV 2, og finansierer NRK som offentlig medieinstitusjon med et særlig oppdrag.

Med ny medieteknologi og sosiale medier har det åpnet seg nye muligheter for manipulasjon og desinformasjon der det kan være uklart både hvem avsenderen er, og hvilke interesser som står bak. Ikke minst har tilgjengelighet og tekniske muligheter gjort det vanskelig å skille mellom innhold produsert av seriøse og åpne avsendere og innhold som manipulerer på alle nivåer: både i form, innhold og når det gjelder avsender. Dermed har det oppstått rom for en tredje form for mistillit, annerledes enn den som rettes mot én type budskap eller én type avsender.

Den tredje formen for mistillit er systemisk, uten at den er ideologisk betinget eller innebærer en avvisning av liberale demokratiske institusjoner. Snarere kan den røpe avmakt eller resignasjon i det man tviler på (egen) mulighet eller evne til å skille falskt fra sant, troverdig fra tvilsom. I det nye medielandskapet er det mye informasjon som ikke lenger siles av den gamle typen portvoktere, som journalister

11 Tsifti og Ariely, «Individual and Contextual Correlates of Trust in Media Across 44 Countries.» *Communication Research* 41, nr. 6 (2014): 760–82; Wyatt, *Critical Conversations* (Cresskill, NJ: Hampton Press, 2007); Norris, «The Conceptual Framework of Political Support.» I *Handbook on Political Trust*, redigert av Zmerli og van der Meer, 19–32. (Edward Elgar Publishing, 2017).

12 Se for eksempel Kriekhaus mfl., «Economic Inequality and Democratic Support.» *The Journal of Politics* 76, nr. 1 (2014): 139–51.

13 Kohring og Matthes, «Trust in News Media: Development and Validation of a Multidimensional Scale.» *Communication Research* 34, nr. 2 (2007): 231–52; Kohring, «Public Trust in News Media.» I *The International Encyclopedia of Journalism Studies*, Q24, redigert av Tim P. Vos og Folker Hanusch, 1–6. (John Wiley & Sons, 2019).

og redaktører. Profesjonelle nyhetsmedier og etablerte kulturinstitusjoner taper ter-
 reng i møte med ugjennomsiktige globale medieplattformer der både premissene
 for spredning via algoritmer og statusen på avsender er ukjent. Et slikt medielandskap
 gir grobunn for denne formen for «ubestemt» mistillit. Ett resultat kan bli at alle port-
 voktere, og alle former for utvelgelses møtes med en lik generalisert skepsis,¹⁴ sånn at
 en møter Aftenposten.no og Aftenstidende.com med like mengder skepsis.¹⁵

Analysene vi presenterer i dette kapitlet, ser nærmere på den andre og tredje for-
 men for mistillit. Vi skal ta for oss den som handler om tillit til nyhetsmedienes
 evne til å leve opp til idealer om å formidle et bredt meningsspekter og perspektiv-
 mangfold, deres vurdering av om ulike kilder slipper til på rimelige premisser,
 samt i hvilken grad journalister følger kriterier for upartiskhet og uavhengighet.
 Men først skal vi rette blikket mot den tredje typen mistillit, den udefinerte tvilen
 om et budskap eller en artikkel i det hele tatt er det den gir seg ut for å være, eller
 om den er det som gjerne kalles en falsk nyhet. Opplever folk at de kan skille mel-
 lom falske og autentiske nyheter?

FALSKE NYHETER: ET LITE PROBLEM FOR MANGE, ET STORT PROBLEM FOR NOEN

Begrepet falske nyheter kan romme mye og blir brukt på ulike måter både i daglig-
 talen og i forskning. Forskere påpeker at det er utfordrende å forske på falske nyhe-
 ter fordi begrepet er «dårlig definert og svært politisert».¹⁶ Flere har satt søkelys på
 avsender og innhold i sine definisjoner. Noen forstår falske nyheter som «fabrik-
 kert informasjon som etterligner nyhetsmedieinnhold i form»; deres syn er at
 intensjonen og prosessen bak publiseringen av en nyhet er selve kjernen i hva som
 utgjør falske nyheter.¹⁷ Andre forstår falske nyheter som «usann og villedende

14 Fletcher og Nielsen, «Generalised Scepticism: How People Navigate News on Social Media.»
Information, Communication & Society 22, nr. 12 (2019): 1751-769.

15 Mens Aftenposten.no er nettsiden til et etablert, redaktørstyrt nyhetsmedium som forplikter seg
 til pressens etiske retningslinjer og er underlagt bransjens selv-reguleringsregime, er Aftensti-
 dende.com omtalt av faktasjekkingstjenesten Faktisk.no som del av «et større nettverk av norske
 løgnfabrikker» (Bergsaker, Tore, Mina Liavik Karlsen og Jari Bakken, «Løgnfabrikker laget Nor-
 ges mest delte saker i mai», *Faktisk*. 19.06.2018. [https://www.faktisk.no/artikler/j77dg/lognfa-
 brikker-laget-norges-mest-delte-saker-i-mai](https://www.faktisk.no/artikler/j77dg/lognfa-

 brikker-laget-norges-mest-delte-saker-i-mai)). Se også Egeberg, «Nei, snus med smak blir ikke
 forbudt fra 1. oktober», *Faktisk*. 06.08.2018. [https://www.faktisk.no/artikler/j11lj/snus-med-
 smak-blir-forbudt-fra-1-oktober-trekkes-over-60-snus-merker-fra-markedet](https://www.faktisk.no/artikler/j11lj/snus-med-

 smak-blir-forbudt-fra-1-oktober-trekkes-over-60-snus-merker-fra-markedet).

16 Newman mfl., *Reuters Institute Digital News Report 2018*. (Reuters Institute for the Study of
 Journalism, 2018, 18). Vår oversettelse.

17 Lazer mfl., «The Science of Fake News». *Science* 359, nr. 6380 (2018): 1094–1096, 1094. Vår
 oversettelse.

informasjon» og peker på at begrepet gjerne viser til nyhetssaker som spres av aktører som etterligner legitime nyhetskilder for å bedra leseren.¹⁸ Begge definisjonene innebærer en intensjon om å villede publikum. Dette kan være problematisk fordi det er vanskelig å si noe sikkert om avsenderens hensikt. Definisjonene blir også for smale når man tar hensyn til vanlige folks forståelse av hva falske nyheter er. Publikumsstudier har vist at folk gjerne kaller nyheter de ikke tror på, for falske nyheter – og hva de tror på, vil ofte være knyttet til tillit til mediene generelt, til politiske institusjoner og til politisk ståsted.¹⁹

Dette nedenfra-og-opp-perspektivet på falske nyheter er relevant for en undersøkelse av hvordan borgerne opplever tilgangen på kvalitetsinformasjon i offentligheten, slik vi gjør i dette kapitlet. Vi vet ikke hva folk legger i falske nyheter, men med et slikt perspektiv kan vi si noe om hvor utbredt en «ubestemt», systemisk mistillit til informasjon i offentligheten er i dag, og om det er tydeligere i noen grupper. Nå skal vi se nærmere på om folk mener informasjonen de eksponeres for i mediene, i det hele tatt kan oppfattes som «ekte».

Når vi spør om folk mener å ha støtt på såkalte falske nyheter, svarer 44 prosent at de har kommet over en nyhet de mistenkte var usann, og det er i all hovedsak i sosiale medier folk opplever dette.²⁰ Dette kan framstå som et høyt tall, men bekymringen for manipulering og spredning av desinformasjon framstår ikke som utbredt i nordmenns dagligliv. I vår undersøkelse er det om lag to av ti som er enige i at de ofte bekymrer seg for nyheter som kan være falske (figur 6.1). En stor gruppe er likegyldige (31 prosent), og nesten halvparten er uenige i påstanden (46 prosent).

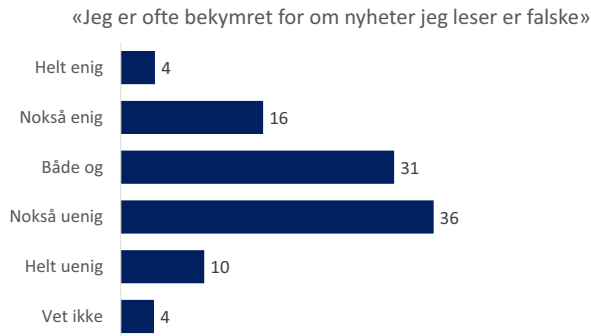
Dette tyder på at det vi har referert til som «ubestemt», systemisk mistillit som kan lede til en generalisert skepsis mot alle portvoktere, ikke er et gjengs problem i befolkningen generelt. Spørsmålet blir da om det er visse grupper som skiller seg ut med bekymring for villedende informasjon i nyhetene.

Undersøkelsen viser at de som ofte leser store tradisjonelle medier, som VG og Aftenposten, er mindre bekymret for falske nyheter, mens de som ofte leser Nettavisen og Resett, er mer bekymret (se tabell A6.1 i metodeappendikset). Disse

18 Torres mfl., «Epistemology in the Era of Fake News: An Exploration of Information Verification Behaviors among Social Networking Site Users». *ACM SIGMIS Database: the DATABASE for Advances in Information Systems* 49, nr. 3 (2018): 78–97, 80. Vår oversettelse.

19 Nielsen og Graves., «'News you don't believe': Audience perspectives on fake news» (Reuters Institute for the Study of Journalism, 2017).

20 Menn, unge og høyt utdannede har oftere kommet over en falsk nyhet, og det er også denne gruppen som mener det er enklest å gjenkjenne noe som en falsk nyhet. Kvinner og eldre synes altså det er vanskeligere å avgjøre hva som er en falsk nyhet. De som har høy tillit til mediene generelt og etablerte medier spesielt, svarer i større grad enn andre at de synes det er lett å gjenkjenne falske nyheter, mens de som har høy tillit til alternative medier (Resett), svarer at de synes det er vanskeligere å gjenkjenne falske nyheter.

Figur 6.1: Bekymring for falske nyheter. Prosent.

mønstrene gjenkjennes også når vi undersøker respondentenes holdninger til politiske stridssaker. Blant dem som er bekymret for falske nyheter, er det en overvekt av personer som befinner seg på den økonomiske høyresiden, som er kritiske til innvandring, vektlegger økonomisk vekst foran klima og miljøvern, og som er skeptiske til sentralisering (se tabell A6.2 i metodeappendikset).

Analysen bekrefter at bekymring for falske nyheter kan forstås som en form for systemisk mistillit. De som har lav tillit til tradisjonelle medier og offentlige institusjoner, svarer i større grad enn andre at de er bekymret for falske nyheter, og disse sammenhengene gjelder selv om vi kontrollerer for sosiale kjennetegn, som alder, inntekt, kjønn og utdanning.

Kanskje er det snakk om to ulike forståelser for falske nyheter. En kan tenke seg at den ene gruppen – kvinner og lavt utdannede – bekymrer seg for falske nyheter med utgangspunkt i egne antatte evner til å navigere i den sterke informasjonsstrømmen: Oppfatter du deg selv som lite drevne og mindre interessert, kan trusselen om falsk informasjon og villedende meldinger virke mer reell. Da nærmer vi oss en «generalisert skepsis»,²¹ som i verste fall kan gjøre det vanskelig å navigere mellom sant og usant, kvalitetssikret og tilfeldig informasjon.

Den andre gruppen – de med lav tillit og med politiske holdninger som gjerne assosieres med deler av sentrum og høyresiden i politikken – forbinder begrepet falske nyheter med en allmenn kritikk av de såkalte hovedstrømsmedienes dekning (eller manglende dekning) av politiske saker. Den ekstreme varianten av en slik bruk av begrepet stod tidligere president Trump for med sine gjentatte utfall mot mediene, der falske nyheter ble en slags altomfattende kritikk av deres virksomhet. Da handler det ikke så mye om en resignasjon

21 Fletcher og Nielsen, «Generalised Scepticism».

grunnet i mulighetene til manipulasjon som ny teknologi gir avsendere. Heller handler det om den andre typen mistillit vi definerte – mistillit til konkrete medieinstitusjoners evne og vilje til å etterleve prinsippene for en sannhets-søkende og mangfoldig debatt.

For å få en bedre forståelse for denne andre formen for mistillit hos disse grup-pene sammenlignet med befolkningen generelt skal vi se direkte på spørsmål om tillit til mediene.

HØYERE TILLIT TIL MEDIENE GENERELT, OG ALLER MEST TIL DE MEDIENE VI BRUKER SELV

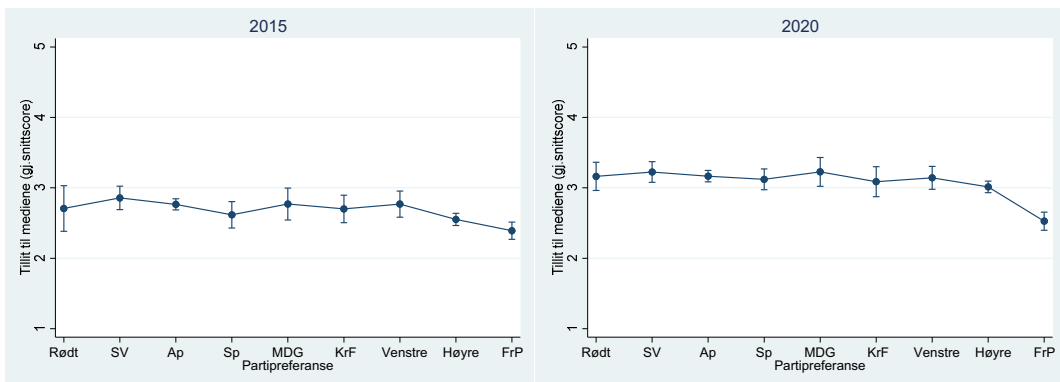
Siden betingelsesløs tillit ikke er et ideal, er det mindre interessant å måle absolutte verdier av tillit, og mer interessant å se på forskjeller over tid og mellom mediene og andre offentlige institusjoner. Et slående funn i undersøkelsen er at den generelle tilliten til mediene vidt definert ser ut til å ha gått opp de siste årene. Som tabell 6.1. viser, var andelen som i 2020 oppga å ha svært eller nokså stor tillit til mediene, 32 prosent, noe som er en økning på hele 15 prosent sammenlignet med undersøkelsen i 2015. Riktignok nyter mediene som institusjon stadig lavere tillit enn Stortinget, domstolene, politiet og universitetene, og kun en liten gruppe (1,7 prosent) har «svært stor tillit» til mediene generelt. Men endringen over tid er interessant. Vi finner nemlig ikke tilsvarende bevegelser i tillit til de andre institusjonene vi måler, noe som tyder på at endringen ikke skyldes en generell høyere institusjonell tillit eller metodiske forskjeller mellom undersøkelsen i 2015 og 2020.

Tabell 6.1: Tillit til ulike samfunnsinstitusjoner i 2021 samt endring fra 2015. Prosent

Hvor stor grad av tillit har du til ...				
	Stortinget	Domstolene	Politiet	Mediene
Svært stor tillit	9,2	26,8	20,6	1,7
Nokså stor tillit	53,0	51,0	55,7	30,5
Verken eller	22,1	13,9	14,3	37,8
Liten tillit	12,7	5,8	6,8	23,6
Ingen tillit	2,0	1,2	2,0	5,4
Vet ikke	1,0	1,4	0,6	1,1
N	2022	1967	2025	2027
Endring fra 2015 i andel med svært/nokså stor tillit	4,5	-2,4	0,2	15,4

Det er flere mulige forklaringer på at vi finner en økning i tilliten til mediene i denne perioden. Koronapandemien kan ha spilt en rolle: Andre studier har funnet en økning i tilliten til mediene, særlig våren 2020, og knyttet det til en mobilisering mot en ytre fiende i en uoversiktlig situasjon.²² Imidlertid skulle vi da forvente å finne lignende økte tillitsnivåer til andre institusjoner. Det finner vi ikke.

Flere har pekt på at suksessen til populistiske politikere i ulike land, og deres kritikk av mediene, førte til at flere hegnet om uavhengig journalistikk. I USA kalte de det «Trump bump», altså en hump i grafene som viste tillit til, bruk av og vilje til å betale for journalistikk.²³ Vi ser en særlig stor endring i våre tall blant de med høy utdanning, noe som gir mening i denne sammenheng. I Norge kan en da videre tenke seg at en del som plasserer seg et godt stykke ute til høyre, opprettholder en slik mistillit mot «hovedstrømsmediene», mens økningen i tillit først og fremst gjelder blant dem som plasserer seg i sentrum eller til venstre politisk. Dette bekreftes i stor grad i undersøkelsen. Det er økning i tillit på tvers av kjønn, alder, utdanning og partipreferanse, med ett unntak: FrP-velgere har like lite tillit nå som før. Dette er illustrert i figur 6.2, som viser tillitsnivå og partipreferanse i 2015 og 2020. Punktene som viser FrP-velgeres tillitsnivå, er omtrent identisk i 2015 og 2020. For alle andre velgergrupper er nivået økt. Dermed har avstanden økt mellom FrP-velgere på den ene siden og alle andre velgergrupper på den andre når det gjelder tillit til mediene generelt.

Figur 6.2: Tillit til mediene etter partipreferanse. Predikert gjennomsnittscore, kontrollert for kjønn, alder og utdanning.

Da er det også viktig å huske at det er vanskelig å vite hva folk egentlig legger i tillit til mediene generelt. «Mediene» er jo alt fra Dagsnytt 18 på NRK P2 til dansevide-

22 Knudsen mfl., «The Effect of the COVID-19 Pandemic Crisis on Trust in the News Media: Evidence From Four Panel Waves.» I *Journalism Studies*, innsendt for publisering.

23 Se for eksempel Newman mfl., *Reuters Institute Digital News Report 2021*.

oer på TikTok, og alskens underholdningssnutter på Facebook, eller kanskje journalistikk som sådan.²⁴ Sånn sett treffer spørsmålet ikke så presist, og svarene vi får, viser kanskje like mye til det vi i starten av kapitlet beskrev som en overordnet tillit til liberale prinsipper for uavhengige medier, enn til den mer konkret uttrykte skepsisen til visse aktørers evne til å etterleve disse prinsippene.

Undersøkelsen viser da også at tilliten til konkrete nyhetskilder varierer betydelig, fra svært høye tillitstall for NRK (78 prosent svært eller nokså stor tillit) til Nettavisen der 25 prosent oppgir å ha svært eller nokså stor tillit). Den alternative nyhetskilden Resett.no nyter bare svært eller nokså stor tillit fra 7 prosent av befolkningen. Dette viser at generelle spørsmål om tillit til mediene i beste fall gir et gjennomsnittsmål. En viktig årsak er trolig at tillit til konkrete nyhetskilder henger tett sammen med bruk av de samme kildene. Blant mediene vi har spurt om, har NRK flest brukere, mens Resett har færrest. Blant de faktiske brukerne er det gjennomgående en positiv og signifikant sammenheng mellom bruk av og tillit til alle de ulike nyhetskildene: Jo mer du leser, ser eller hører nyheter fra en bestemt nyhetskilde, jo større er tilliten din til denne kilden (se figur A6.1 i metodeappendikset).

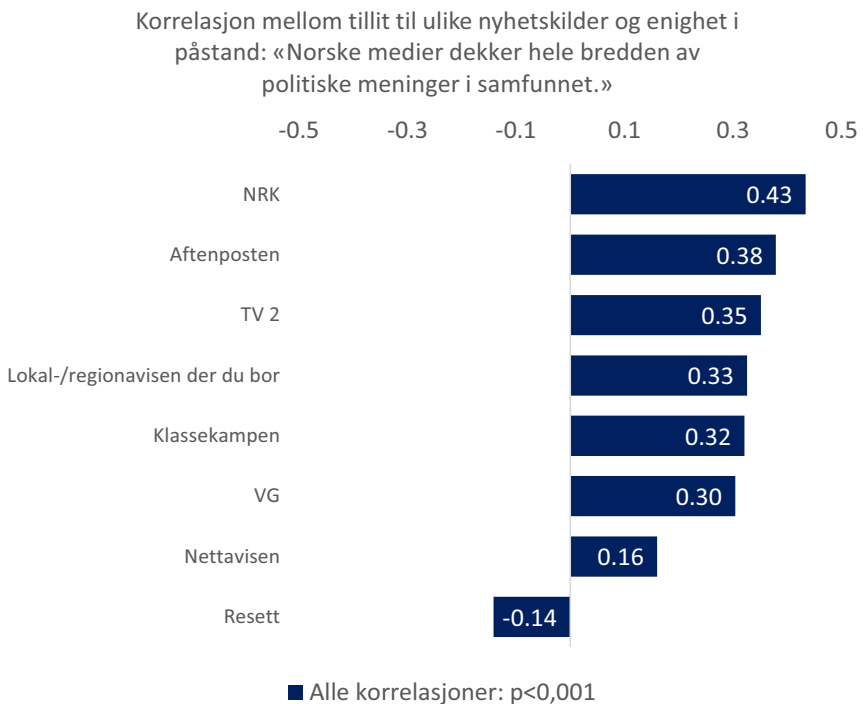
Det er også noen tydelige skiller i tilliten til nyhetsmediene knyttet til sosiale kjennetegn (se tabell A6.3 i metodeappendikset): Kvinner har høyere tillit enn menn til stort sett alle nyhetskildene. Unge under 30 år har betydelig høyere tillit til VG enn eldre over 60 år (56 vs. 29 prosent høy tillit), mens eldre over 60 år har høyere tillit enn unge under 30 år til lokalavisen der man bor (69 vs. 58 prosent høy tillit). Lavt utdannede har noe høyere tillit enn høyt utdannede til Resett.no og Nettavisen, mens personer med høyere utdanning fra universitet eller høyskole har betydelig høyere tillit enn de som ikke har slik utdanning, til Aftenposten (74 vs. 46 prosent høy tillit) og Klassekampen (47 vs. 24 prosent høy tillit).

Videre finner vi at tilliten til de sentrale nasjonale nyhetsmediene følger enkelte ideologiske skillelinjer, der det er et gjennomgående trekk at folk som er relativt sett positive til innvandring, prioriterer klima og miljø foran vekst og er positive til likestilling, har høyere tillit til de største nasjonale nyhetsmediene som NRK, Aftenposten, lokalavisen, TV 2, VG og Klassekampen. Med enkelte unntak finner vi også at tilliten til disse mediene er høyere blant dem som relativt sett plasserer seg til venstre på den økonomiske venstre-høyre-aksen, som er sekulære i moralsk-religiøse spørsmål, og som lener mot å prioritere sentrum i sentrum-periferi-spørsmål. For Nettavisen og Resett er bildet motsatt. De som har høyest tillit til disse mediene, er relativt sett mer økonomisk høyreorienterte, nega-

24 Moe mfl., *Informerte borgere?*

tive til innvandring, kritisk til at det er behov for mer likestilling mellom kjønnene, samt mer moralsk og religiøst konservative (se metodeappendikset for en beskrivelse av skillelinjene og tabell A6.4 for korrelasjoner mellom holdninger og tillit til ulike nyhetsmedier).

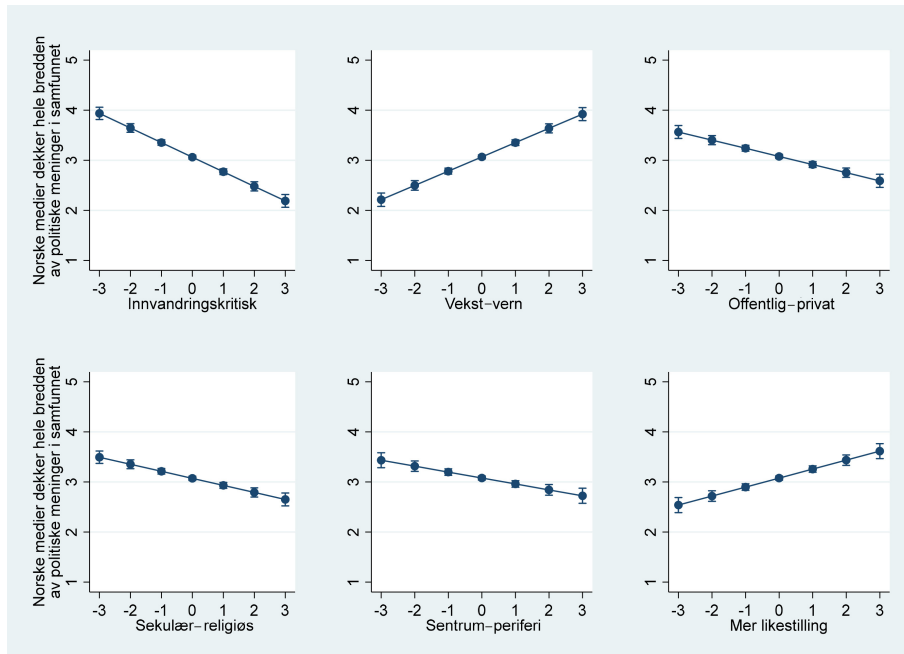
Variasjonen i tillit til de tradisjonelle nyhetsmediene langs ideologiske skillelinjer gjør det naturlig å undersøke videre om det er sider ved norsk journalistikk som oppleves som skjev eller urimelig, satt opp mot idealer om en mangfoldig og bred debatt og en fair representasjon av ulike kilder og perspektiver. I undersøkelsen ba vi respondentene ta stilling til påstanden: «Norske medier dekker hele bredden av politiske meninger i samfunnet.» Svarene deler seg omtrent i tre: en tredjedel er enige, en tredjedel uenige og en tredjedel svarer «både og». Svarene varierer imidlertid tydelig etter hvilken tillit man har til mediene, og hvilke holdninger man har til ulike ideologiske skillelinjer. Figur 6.3 viser sammenhengen mellom enighet i påstanden og tillit til enkeltmedier.

Figur 6.3: Sammenheng mellom tillit til ulike nyhetskilder og enighet i påstand om norske mediers dekning av bredden av politiske meninger. Korrelasjon.

Figur 6.3 viser at jo høyere tillit man har til ulike etablerte nyhetskilder, jo mer støtter man påstanden. Denne sammenhengen er imidlertid betydelig svakere blant dem som har stor tillit til Nettavisen, og for Resett er sammenhengen negativ: Jo mer tillit man har til Resett, jo mindre støtter man påstanden om at norske medier dekker hele bredden av politiske meninger.

Figur 6.4 viser sammenhengen mellom enighet i påstanden og holdninger til ideologiske stridsspørsmål. Den stående akse (y-aksen) viser grad av enighet i at mediene dekker hele bredden av meninger, mens den liggende akse (x-aksen) viser scorer på de ulike ideologiske dimensjonene.

Figur 6.4: Sammenheng mellom holdninger til ideologiske stridsspørsmål og enighet i påstand om norske medias dekning av bredden av politiske meninger. Predikerte gjennomsnittsscorer fra regresjonsanalyser.

Figur 6.4 viser at forskjeller i syn på mediernes dekning henger særlig tett sammen med holdninger til innvandring og til klima og miljø (vekst-vern). De som er mest innvandringskritiske (verdien «3» på x-aksen), og de som i størst grad prioriterer vekst foran vern («-3» på x-aksen), har en gjennomsnittsscore som tilsvarer at de er *nokså uenige* i at norske medier dekker hele bredden av politiske meninger i samfunnet. Motsatt har de som er mest positive til innvandring («-3» på x-aksen),

og som i størst grad prioriterer vern framfor vekst («3» på x-aksen), en gjennomsnittsscore som tilsvarer at de er *nokså enige* i påstanden.

Vi finner de samme tendensene, men i litt mindre grad når vi ser på andre ideologiske dimensjoner. De som i størst grad mener at norske medier dekker hele bredden av politiske meninger i samfunnet, er lenger til venstre i økonomiske spørsmål (lav score på offentlig–privat-indeksen), de støtter i større grad opp om sekulære verdier, og de mener i mindre grad at likestillingen har kommet langt nok. Holdningsforskjellene i synet på medienes dekning er i mindre grad knyttet til syn på sentrum–periferi, men det er en liten tendens til at de mest urbane i større grad er enige i påstanden.

I sum ser vi igjen konturene av et skille mellom en stor gruppe som er tilfreds med hvordan de etablerte mediene dekker samfunnet, og en som uttrykker en tydelig skepsis. Akkurat hva den skepsisen knytter seg til, er det mulig å se nærmere på ved å ta steget fra spørsmål om tillit til mediene og tilbydere generelt til spørsmål om tillit til journalisters yrkesutøvelse.

HØYERE TILLIT TIL JOURNALISTERS UPARTISKHET, MEN STADIG ER MANGE SKEPTISKE

Journalister tar hver dag valg om hva som skal publiseres, hvem som skal være kilder til sakene, og hvordan disse kildene skal presenteres. Slike valg er sentrale for folks opplevelse av informasjonsfriheten. Troverdigheten til de profesjonelle mediene er nær knyttet til at journalister skal følge en yrkesetikk der valg av kilder og presentasjon av informasjon skal gjenspeile prinsipper knyttet til en form for profesjonell rimelighet eller upartiskhet. Måten en journalist presenterer og vinkler nyhetene på, skal altså være resultat av noe annet og mer enn personlige politiske oppfatninger og verdier. Det er nettopp denne formen for profesjonell yrkesideologi som begrunner og legitimerer de redaksjonelle nyhetsmedienes særskilte rolle i demokratiet – formulert blant annet i pressens egne vedtekter. Dette har ikke minst vært sentrale idealer etter at den såkalte partipressen ble avvirket på 1970- og -1980-tallet.²⁵

Samtidig er det ikke slik at journalistikken forventes å være fullstendig nøytral, og det er godt innenfor idealene for en kritisk meningsbærende journalistikk at

25 Se for eksempel Høyer, «The Rise and Fall of the Scandinavian Party Press.» I *Diffusion of the News Paradigm 1850–2000*, redigert av Høyer og Pöttker, 75–92. (Göteborg: Nordicom, 2005); Allern og Blach-Ørsten, «The New Media as a Political Institution: A Scandinavian Perspective.» *Journalism Studies* 12, nr. 1 (2011): 92–105. For en forsk diskusjon med relevante funn fra Finland, se Ojala, «Is the Age of Impartial Journalism Over? The Neutrality Principle and Audience (Dis)trust in Mainstream News». *Journalism Studies* (2021): 1–19.

journalister velger ut visse temaer eller visse problemområder bygget på et grunnleggende verdisyn og politisk orientering.²⁶ Kanskje utfordres informasjonsfriheten særlig hvis deler av publikum både mener at mediene preges av mangel på bredde, og at enkeltjournalister farges av sine egne politiske oppfatninger når de produserer nyheter. Dette innebærer en konkretisering av hva som ligger i tillit til mediene, og er noe vi kan tilnærme oss ved å spørre om folk mener journalisters valg av kilder, og arbeidet mer allment, påvirkes av deres politiske standpunkt.

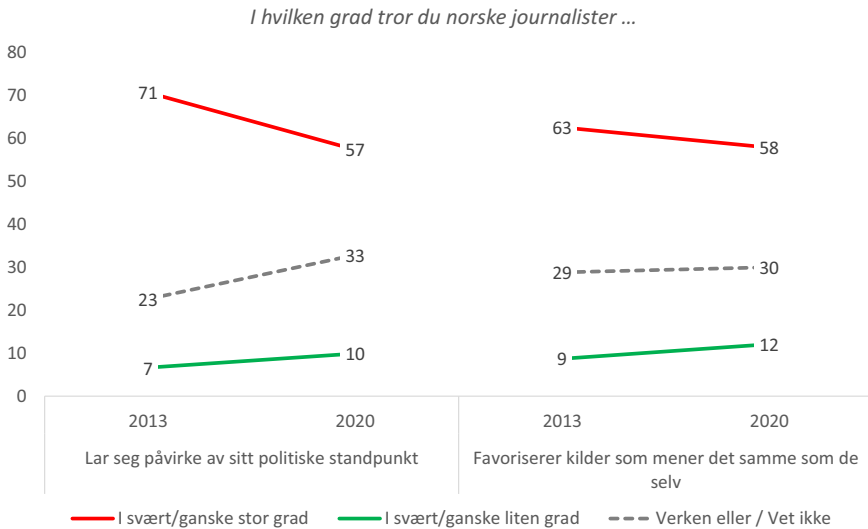
Vi starter med å se på utviklingen over tid. Figur 6.5 viser svarfordelingen på to påstander som ble stilt i undersøkelsene i 2013 og 2020 (påstandene var ikke med i undersøkelsen i 2015). Vi ba respondentene indikere i hvilken grad de tror norske journalister lar seg påvirke av sitt politiske standpunkt, og om journalister favoriserer kilder som mener det samme som dem selv. Figuren viser at et klart flertall svarer i svært eller ganske stor grad, altså har de fleste en oppfatning om at journalister er partiske. Men slik vi så en økning i tilliten til mediene generelt, finner vi også en tendens til økt tiltro til journalisters evne til å arbeide uavhengig av sine politiske preferanser. Det er en relativt klar nedgang fra 2013 til 2020 i andelen som svarer at journalister i ganske eller svært stor grad lar seg påvirke av sitt politiske standpunkt (fra 71 prosent til 57 prosent). Det er særlig kvinner (fra 68 til 46 prosent) og unge voksne (71 til 51 prosent) som har fått et mer fordelaktig syn på journalistenes evne til slik upartiskhet. En mindre, men tilsvarende nedgang finner vi i andelen som mener journalister i svært eller ganske stor grad favoriserer kilder som mener det samme som dem selv (63 til 58 prosent). Begge endringene er statistisk signifikante (se tabell A6.3 i metodeappendikset).²⁷

På begge spørsmålene er andelen som mener at journalister favoriserer kilder eller lar seg påvirke av sitt politiske standpunkt, høyere blant velgere på høyre- enn på venstresiden (se tabell A6.5 i metodeappendikset). Nedgangen i andelen som svarer at journalister lar seg påvirke av sitt politiske standpunkt, er synlig på begge sider av den politiske skalaen, men tydeligst blant velgere på venstresiden.

I undersøkelsen fra 2013 kom det fram at en del av de politiske forskjellene henger sammen med syn på innvandring, ved at de som er kritiske til innvandring, har

26 Dette idealet diskuteres i for eksempel Anderson, «Journalism as procedure, journalism as values.» *Journalism 20*, nr. 1 (2019): 8–12 og i Bastiansen, «Partipressen: en introduksjon.» I *Makt, medier og politikk*, redigert av Ihlen mfl., 159–170. (Oslo: Universitetsforlaget: 2015). I et globalt perspektiv viser Reuters Digital News Report fra 2021 at flertallet av de spurte (fremdeles) ønsker at nyhetene skal være nøytrale og objektive (Newman mfl., *Digital News Report 2021*).

27 Vi har ikke funnet direkte sammenlignbare tall fra andre land. En 2020-survey viser at amerikanere i stadig større grad oppfatter mediene som lite objektive og lite nøytrale, noe som (i en helt annen politisk kontekst) står i kontrast til våre funn, se Knight Foundation, *American Views 2020: Trust, Media and Democracy*. (Gallup/Knight Foundation, 2020).

Figur 6.5: Oppfatninger av journalisters upartiskhet i 2013 og 2020. Prosent.

et mer negativt syn på journalisters upartiskhet. Dette slo spesielt ut blant velgerne til FrP.²⁸ Vi finner det samme mønstret i undersøkelsen fra 2020, men nå tydeligere koblet til velgere på høyresiden mer generelt. Forskjellen i synet på journalisters upartiskhet mellom velgere på venstresiden og velgerne til Høyre og FrP reduseres når vi tar hensyn til deres holdninger til innvandring. Dette kan henge sammen med at høyrevelgerne har nærmet seg velgerne til FrP i synet på innvandring.²⁹ Uansett viser analysen at mistillit til journalisters upartiskhet er tydelig koblet til innvandringsholdninger.

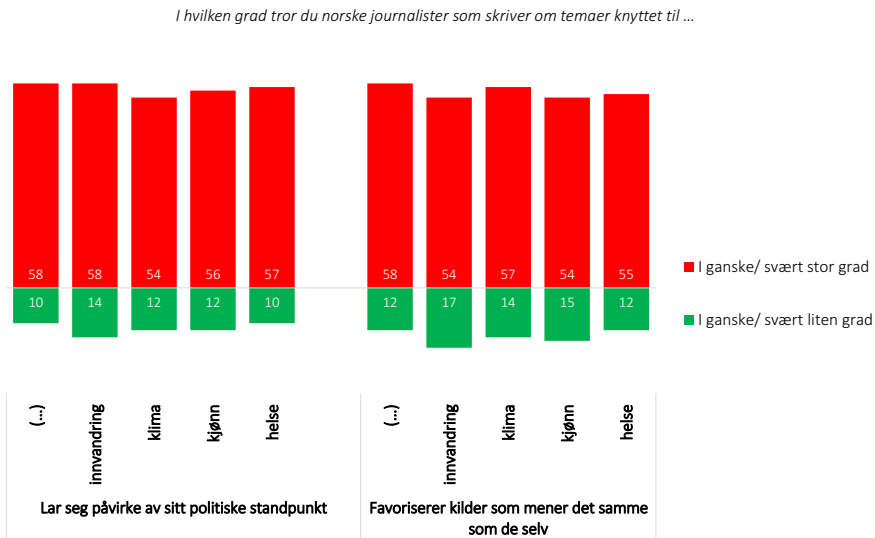
Vi ser altså en nedgang i andelen som har lite tiltro til journalisters upartiskhet. Samtidig er det viktig å understreke at det fortsatt er et klart flertall som svarer at journalister favoriserer kilder som mener det samme som dem selv, og lar seg påvirke av sine politiske standpunkter. Det er bare om lag en av ti som mener at journalister i liten grad er partiske, og økningen fra 2013 i andelen som mener dette, er kun på tre prosentpoeng. Det at færre mener journalister er partiske, skyldes derfor vel så mye at flere inntar et mellomstandpunkt (svarer «verken-eller») eller er blitt usikre (svarer «vet ikke»).

28 Moe mfl., «Perceptions of Journalistic Bias».

29 Se også Brekke mfl., *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge* (Oslo: Institutt for samfunnsforskning, 2020).

Vi har også undersøkt om befolkningens syn på journalisters upartiskhet henger sammen med hvilket tema journalistene skriver om. Temaer som klima, kjønn, helse og innvandring er omdiskuterte, engasjerende og viktige for mange velgere.³⁰ For å undersøke om befolkningens tillit til journalister påvirkes av hvilket tema journalistene skriver om, delte vi respondentene tilfeldig i fem grupper som fikk litt ulike spørsmål. Den første gruppen (kontrollgruppen) fikk helt generelle spørsmål, tilsvarende som i 2013, og det er resultater fra denne gruppen som ble beskrevet over. De fire andre gruppene fikk i tillegg presisert i spørsmålsformuleringen «(...) journalister som skriver om temaer knyttet til (...)», og deretter enten «innvandring», «klima», «kjønn» eller «helse». Til sist fikk alle helt likelydende spørsmål om tiltro til journalisters evne til å arbeide uavhengig av sine politiske preferanser, og om journalister favoriserer kilder som mener det samme som dem selv.

Resultatene fra dette eksperimentet ga imidlertid relativt små – og kanskje uventede – utslag. Figur 6.6 viser andelen som svarte at journalister var partiske i ganske eller svært stor grad (rød) og i ganske eller svært liten grad (grønn). Som man kan se, er det ikke veldig store forskjeller på stolpene. Det er en tendens til at oppfatningen om at journalister favoriserer kilder som mener det samme som dem selv,

Figur 6.6: Oppfatninger av journalisters upartiskhet i 2020 etter hvilket tema de skriver om. Prosent.

30 Bergh og Karlsen, «Politisk dagsorden og sakseierskap ved stortingsvalget i 2017». (Upublisert notat. Institutt for samfunnsforskning, 2017).

er litt *lavere* blant dem som fikk spørsmål om journalister som skriver om innvandring eller kjønn, sammenlignet med dem som ikke fikk presisert tema. Forskjellene mellom dem som fikk spørsmål om journalister som skriver om utvalgte tema og dem som ikke fikk presisert tema, er ikke statistisk signifikant. Når det gjelder spørsmålet om journalister lar seg påvirke av sitt politiske standpunkt, hadde det i praksis ingen ting å si om man fikk presisert et tema eller ikke.

Bildet er likevel mer nyansert når vi sammenligner hvordan ulike grupper i befolkningen har svart på disse spørsmålene (se tabell A6.6 i metodeappendikset). Hvis vi sammenligner kjønnene, viser dataene at forskjellene knyttet til journalister som skriver om innvandring og kjønn, i sin helhet skyldes at kvinner vurderer disse annerledes enn journalister som skriver om andre temaer, altså at kvinner har litt høyere tillit til journalister som skriver om innvandring og kjønn. Menn vurderer journalister omtrent helt likt uavhengig av hva de skriver om. Det er også et interessant skille mellom høyt og lavt utdannede. De med høy utdanning har størst tiltro til journalister som skriver om innvandring, mens de med lav utdanning har minst tiltro til disse journalistene.

Til sist ser vi også, som i spørsmålet om tillit til mediene, at folk på venstresiden har større tiltro til journalister enn folk på høyresiden, og at velgerne til FrP har minst tiltro til journalister. Det gjelder uansett hva journalistene skriver om, men særlig hvis de skriver om innvandring. Dette gjenspeiles av respondentenes syn på politiske stridsspørsmål. Sammenlignet med befolkningen ellers er de med lavest tiltro til journalister mer høyreorienterte i økonomiske spørsmål, de har et mer negativt syn på innvandring, de er mindre opptatt av klima- og miljøvern, de støtter mer tradisjonelle verdier, og de mener kjønnslikestillingen har kommet langt nok.

Analysen styrker altså inntrykket av at det er visse deler av befolkningen som skiller seg ut med en større mistillit til hvordan de etablerte profesjonelle mediene klarer å etterleve prinsippene som ligger til grunn for informasjonsfriheten: De er skeptiske til at mediene lever opp til idealene for en sannhetssøkende og mangfoldig debatt, og opplever at visse stemmer og perspektiver framstilles fordelaktig, mens andre ikke slipper til.

AVSLUTNING

I dette kapitlet tok vi steget bort fra analyser av ekstreme ytringer, harde nettdebatter og spørsmål om holdninger til ytringsfrihetens grenser. I stedet har vi sett på hvordan befolkningen vurderer infrastrukturen for ytringsfrihet – den som skal gi oss alle tilgang til pålitelig informasjon som vi trenger for å kunne delta i styret av samfunnet.

Kapitlet har vist at falske nyheter ikke er et stort, generelt problem for ytringsfriheten i Norge. Vi har også vist at den generelle tilliten til mediene har økt de seneste årene. Dette er betryggende tatt i betraktning den vage frykten for offentlighetens forfall som ofte kommer fram i diskusjoner om mediene og ytringsfrihet.

Samtidig har vi vist at noen grupper skiller seg ut både når det gjelder å beskrive falske nyheter som et problem, og når det gjelder tillit til mediene. Her har vi identifisert to ulike grupper som begge fortjener oppmerksomhet framover. For det første har vi pekt på en gruppe som bekymrer seg for falske nyheter og viser tegn på en slags «generalisert skepsis» til både kvalitetssikret og usikret innhold på nett. Denne gruppen kjennetegnes av lav kunnskap om digitale medier og teknologi, lav interesse for politikk i tradisjonell forstand og lav egenrevidert evne til å håndtere informasjonsstrømmen.

Den andre gruppen vi har kastet lys over, er både mer bekymret for falske nyheter enn befolkningen for øvrig og har lavere tillit til mediene generelt og til journalisters upartiskhet. Dette er en gruppe som kjennetegnes som FrP-velgere, høyreorienterte i økonomiske spørsmål, med et mer kritisk syn på innvandring, mindre opptatt av klima og miljøvern, støtter mer tradisjonelle verdier og mener kjønnslikestillingen er kommet langt nok. Her viser funnene våre en gjennomgående tendens til at publikums tillit til de etablerte mediene, og også deres bekymring for falske medier følger ideologiske skillelinjer, som henger sammen med syn på ytringsklima generelt. Denne tendensen er verdt å følge med på framover fordi den antyder at utover det generelt oppløftende svaret på hvordan det står til med nordmenns tillit til informasjonsinfrastrukturen, ligger det dypere konfliktlinjer som kan bidra til at en samlende offentlighet kan «skalle av» på sikt.

REFERANSER

- Allern, Sigurd og Mark Blach-Ørsten. «The New Media as a Political Institution: A Scandinavian Perspective.» *Journalism Studies* 12, no. 1 (2011): 92–105. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2010.511958>
- Anderson, C. W. «Journalism as procedure, journalism as values.» *Journalism* 20, no. 1 (2019): 8–12. <https://doi.org/10.1177/1464884918806732>
- Bastiansen, Henrik G. «Partipressen: en introduksjon.» I *Makt, medier og politikk. Norsk politisk kommunikasjon*, redigert av Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, 159–70. Oslo: Universitetsforlaget, 2015.
- Bergh, Johannes og Rune Karlsen. «Politisk dagsorden og sakseierskap ved stortingsvalget i 2017». Upublisert notat. Institutt for samfunnsforskning, 2017. <https://www.sv.uio.no/isv/forskning/prosjekter/valgforskning/aktuelle-saker/politisk-dagsorden-og-best-politikk-ssb.pdf>
- Bergsaker, Tore, Mina Liavik Karlsen og Jari Bakken. «Løgnfabrikker laget Norges mest delte saker i mai», *Faktisk*. 19.06.2018. <https://www.faktisk.no/artikler/j77dg/lognfabrikker-laget-norges-mest-delte-saker-i-mai>

- Brekke, Jan-Paul, Audun Fladmoe og Dag Wollebæk. *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge. Integreringsbarometeret 2020*. Institutt for samfunnsforskning, 2020. <https://app.cristin.no/results/show.jsf?id=1814710>
- Bucher, Taina og Anne Helmond. «Social Media Affordances and Interfaces.» I *The SAGE Handbook of Social Media*, redigert av Jean Burgess, Thomas Poell og Alice Marwick, 1164–1180. London: SAGE Publications, 2016.
- Carlsen, Helge. «Folkeopplysningen forsøkte å manipulere skolevalg», *NRK*. 04.09.2019. <https://www.nrk.no/norge/folkeopplysningen-forsokte-a-manipulere-skolevalg-1.14686244>
- Chadwick, Andrew. *The Hybrid Media System: Politics and Power*. 2. utgave New York: Oxford University Press, 2017.
- Egeberg, Kristoffer. «Nei, snus med smak blir ikke forbudt fra 1. oktober», *Faktisk*. 06.08.2018. <https://www.faktisk.no/artikler/j11lj/snus-med-smak-blir-forbudt-fra-1-oktober-trekkes-over-60-snus-merker-fra-markedet>
- Fletcher, Richard og Rasmus Kleis Nielsen. «Generalised Scepticism: How People Navigate News on Social Media.» *Information, Communication & Society* 22, no. 12 (2019): 1751–769. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2018.1450887>
- Haugseth, Jan Frode. *Sosiale medier i samfunnet*. Oslo: Universitetsforlaget, 2013.
- Hermida, Alfred. *Tell Everyone: Why We Share and Why It Matters*. Doubleday Canada, 2014.
- Høyer, Svennik. «The Rise and Fall of the Scandinavian Party Press.» I *Diffusion of the News Paradigm 1850–2000*, redigert av Svennik Høyer og Horst Pöttker, 75–92. Göteborg: Nordicom, 2005.
- Kalsnes, Bente. *Falske Nyheter: Løgn, desinformasjon og propaganda i den digitale offentligheten*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2019.
- Kierulf, Anine. *Hva er ytringsfrihet*. Universitetsforlaget, 2021.
- Knight Foundation. *American Views 2020: Trust, Media and Democracy*. Gallup/Knight Foundation, 2020. <https://knightfoundation.org/reports/american-views-2020-trust-media-and-democracy/>
- Knudsen, Erik, Magnus H. Iversen og Åsta D. Nordø. «The Effect of the COVID-19 Pandemic Crisis on Trust in the News Media: Evidence From Four Panel Waves.» I *Journalism Studies*, innsendt for publisering.
- Kohring, Matthias. «Public Trust in News Media.» I *The International Encyclopedia of Journalism Studies*, Q24, redigert av Tim P. Vos og Folker Hanusch, 1–6. John Wiley & Sons, 2019.
- Kohring, Matthias og Jörg Matthes. «Trust in News Media: Development and Validation of a Multidimensional Scale.» *Communication Research* 34, no. 2 (2007): 231–52. <https://doi.org/10.1177/0093650206298071>
- Kriekchaus, Jonathan, Byunghwan Son, Nisha Mukherjee Bellinger og Jason M. Wells. «Economic Inequality and Democratic Support.» *The Journal of Politics* 76, no. 1 (2014): 139–51. <https://doi.org/10.1017/s0022381613001229>
- Lazer, David M. J., Matthew A. Baum, Yochai Benkler, Adam J. Berinsky, Kelly M. Greenhill, Filippo Menczer, Miriam J. Metzger, Brendan Nyhan, Gordon Pennycook, David Rothschild, Michael Schudson, Steven A. Sloman, Cass R. Sunstein, Emily A. Thorson, Duncan J. Watts og Jonathan L. Zittrain. «The Science of Fake News». *Science* 359, no. 6380 (2018): 1094–1096. <https://doi.org/10.1126/science.aao2998>
- McDermott, Rose. «Psychological Underpinnings of Post-Truth in Political Beliefs.» *APSC* 52, no. 2 (2019): 218–22. <https://doi.org/10.1017/S104909651800207X>.
- Moe, Hallvard, Kjersti Thorbjørnsrud og Audun Fladmoe. «Perceptions of Journalistic Bias: Party Preferences, Media Trust and Attitudes Towards Immigration.» I *Boundary Struggles: Contestations of Free Speech in the Norwegian Public Sphere*, redigert av Arnfinn H. Midtbøen, Kari-Steen Johnsen og Kjersti Thorbjørnsrud, 109–138. Cappelen Damm Akademisk, 2017. <https://doi.org/10.23865/noasp.16>

- Moe, Hallvard, Jan Fredrik Hovden, Brita Ytre-Arne, Tine Ustad Figenschou, Torgeir Uberg Nærland, Hilde Sakariassen og Kjersti Thorbjørnsrud. *Informerte borgere? Offentlig tilknytning, mediebruk og demokrati*. Oslo: Universitetsforlaget, 2019.
- Newman, Nic, Richard Fletcher, Antonis Kalogeropoulos, David A. L. Levy og Rasmus Kleis Nielsen. *Reuters Institute Digital News Report 2018*. Reuters Institute for the Study of Journalism, 2018. <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2018/>
- Newman, Nic, Richard Fletcher, Anne Schulz, Simge Andi, Craig T. Robertson og Rasmus Kleis Nielsen. *Reuters Institute Digital News Report 2021*. Reuters Institute for the Study of Journalism, 2021. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2021>
- Nielsen, Rasmus Kleis og Lucas Graves. «'News you don't believe': Audience perspectives on fake news». Reuters Institute for the Study of Journalism, 2017. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/news-you-dont-believe-audience-perspectives-fake-news>
- Norris, Pippa. «The Conceptual Framework of Political Support.» I *Handbook on Political Trust*, redigert av Sonja Zmerli og Tom W. G. van der Meer, 19–32. Edward Elgar Publishing, 2017. <https://doi.org/10.4337/9781782545118>
- NOU 1999: 27. «Ytringsfrihed bør finde Sted.» *Forslag til ny Grunnlov § 100*. Oslo: Justis- og politidepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1999-27/id142119/>
- Nygaard, Silje. «Boundary Work: Intermedia Agenda-Setting between Right-Wing Alternative Media and Professional Journalism.» *Journalism studies* 21, no. 6 (2020): 766–82. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2020.1722731>.
- Ojala, Markus. «Is the Age of Impartial Journalism Over? The Neutrality Principle and Audience (Dis)trust in Mainstream News». *Journalism Studies* (2021): 1–19. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1942150>
- Rostad, Ida Louise, Fabian Uboda og Lene Sæter. «Ung og utro», *NRK*. 30.08.2021. https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/xl/slik-kan-falske-nyheter_-valgflask-og-algoritmer-pavirke-oss-1.15612769
- Torres, Russell, Natalie Gerhart og Arash Negahban. «Epistemology in the Era of Fake News: An Exploration of Information Verification Behaviors among Social Networking Site Users». *ACM SIGMIS Database: the DATABASE for Advances in Information Systems* 49, no. 3 (2018): 78–97. <https://doi.org/10.1145/3242734.3242740>
- Tsfati, Yariv og Gal Ariely. «Individual and Contextual Correlates of Trust in Media Across 44 Countries.» *Communication Research* 41, no. 6 (2014): 760–82. <https://doi.org/10.1177/0093650213485972>
- Van Dijck, Jose. *The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media*. New York: Oxford University Press, 2013.
- Wyatt, Wendy N. *Critical Conversations: A Theory of Press Criticism*. The Hampton Press Q36 Communication Series. Cresskill, NJ: Hampton Press, 2007.